
СТАТИИ

---

100 ГОДИНИ ОТ ОСНОВАВАНЕТО НА СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ АДВОКАТИ

Евгени Йочев*

На 27 и 28 ноември т.г. се навършват 100 години от основаването на Съюза на българските адвокати (СБА). Едно историческо събитие, което предопределя развитието на адвокатурата през следващите три десетилетия и има пряко отношение към нейния днешен и утрешен ден.

От началото на 1920 г. в политическия живот в страната и в адвокатското съсловие настъпват събития, които налагат час по-скоро реализирането на идеята за създаване на професионален съюз на адвокатите. Адвокатската общност постепенно преодолява своето „безразличие и необяснима индиферентност“ към професионалните си задачи¹ и осъзнава необходимостта от самоорганизиране в името на правосъдното дело и в защита на съсловните си интереси.

Първа адвокатската колегия в Плевен поставя въпроса за неотложни, съвместни и единни акции на адвокатите. На 25 септември 1920 г. тя излиза с позив „за организиране на обща и съгласувана“ борба против посегателствата на земеделското правителство върху правосъдното дело и адвокатското съсловие, в който призовава за създаването на професионална организация на адвокатите. За тази цел предлага: 1) да се свика в най-скоро време общо събрание на адвокатите от цялата страна, което да обсъди съз-

---

* Доцент, доктор на историческите науки.

¹ Съюз на българските адвокати. Алманах за 1925 година. С.: Печ. „Радикал“, 1925, с. 112.

далото се положение и да вземе съответни решения; 2) то да се занимае и с въпроса за „съставяне и организиране на съюз на адвокатите в България, който сега и за в бъдеще да стане постоянен страж и помощник за поддържане на надлежната висота на правосъдното дело“; 3) наред с другите средства на борба събранието да обсъди и откаже на „каквато и да е адвокатска защита, съвет и услуга“ за всички членове и съмишленици на земеделския съюз. Плевенските адвокати предлагат събранието да се проведе в София, Търново или Плевен в началото на ноември с дневен ред посочените три точки. Те обявяват, че са „решени да действуват и сами, ако не се свика учредителното адвокатско събрание“. Документът е подписан от Андрей Башев, Роман Дачев, Александър Милковски, д-р Никола Думанов и Георги Марков. В него се настоява до 15 октомври колегиите да изпратят своите отговори на поставените въпроси и да предложат дневен ред и място на учредителното събрание.²

Идеята намира широк отзвук в цялата общност. Инициативата е поета от софийските адвокати. Тази стъпка е естествена предвид техния брой, авторитет и интелектуална сила. На 3 октомври на събрание, свикано от Софийския адвокатски съвет, те се присъединяват към инициативата на Плевенската колегия. Софийската адвокатска общност предлага съборът да се проведе в столицата. Избран е временен акционен (организационен) комитет, който да влезе във връзка с всички колегии в страната, да работи за подготовката и свикването на събранието и за учредяването на общ адвокатски съюз. В състава му влизат д-р Борис Вазов (председател), проф. д-р Йосиф Фаденхехт, проф. Владимир Моллов, Милан Марков и Велю Кючуков.³

Комитетът съставя проектоустава и определя дневния ред на събранието: „1) Изработването на устава на Съюза на българските адвокати. 2) Обсъждане положението, създадено за адвоката от

---

² Позива на Плевенските адвокати. – В. „Право“, № 2 от 9 октомври 1920 г., 28–29; Съюз на българските адвокати. Алманах за 1925 година..., с. 113.

³ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 1, л. 31; Събранието на софийските адвокати. – В. „Право“, № 2 от 9 октомври 1920 г., с. 28; Съюз на българските адвокати. Алманах за 1925 година..., с. 120.

последното законодателство, с което се посяга върху адвокатската защита и средствата за премахване тази неправда. 3) Избирание Управителен съвет и изработване насоки за дейността му. 4) Произнасяне по въпроси, повдигнати от учредителното събрание⁴. Той се обръща със специално писмо – позив към адвокатите в страната, с което учтиво ги моли да „подложат на разискване проекта и да изберат делегати за учредителното събрание“. В окръжното се обосновава необходимостта от създаване на самостоятелен професионален съюз на адвокатите и се набелязват основните му цели: „да обедини и солидаризира колегиите в името на техните справедливи интереси и да го направи двигател на правосъдното дело, а същевременно за издигане положението на адвоката пред общество и власт, като необходим орган в правосъдието“. Определено е представителството на отделните колегии: Софийската – 20 членове, Пловдивската и Русенската – по 10, а всички останали колегии от окръжните градове – по 3-ма.⁴

Организацията и провеждането на учредителното събрание следват традицията и утвърдения модел както у нас, така и в Европа. Все пак е видима една съществена разлика. Докато инициативата за създаването на Съюза на българските съдии (СБС) принадлежи на софийските магистрати, първоначалният подтик за професионално обединяване на адвокатите идва от провинцията.

Учредителното събрание на СБА се провежда на 27 и 28 ноември в залата на I углавно отделение на Софийския окръжен съд. Участват 78 делегати, от които 20 са от София. Бюрото му се председателства от Андрей Башев (Плевен), подпредседатели са Велю Кючуков (София) и Андрей Конов (Севлиево), а секретари – Константин Белчев и Александър Сталийски (София). Избрани са две комисии. Първата – за оформяне и представяне на устава под председателството на А. Башев, и втората – за изработване на насоките в дейността на съюза, за приемане на про-

---

⁴ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 1, л. 28, 31; Съюз на адвокатите. – В. „Право“, № 6 от 6 ноември 1920 г., 91–92; Съюз на българските адвокати. Алманах за 1925 година..., 118–119.

тестна декларация и за подготовка на отговорите на приветствията, ръководена от проф. д-р Й. Фаденхехт.

Форумът е открит от д-р Борис Вазов. В словото си той поставя акцент върху причините, довели до свикването на събранието, и неговото значение за адвокатите и правосъдието. Нарича го „едно важно събитие в живота на адвокатското съсловие и в правния живот на страната“, организирано в „името на една идея“. Думите му са оценка за състоянието на адвокатурата и перспективите, които открива пред нея създаването на съюза. Като посочва, че „българските адвокати скъсват с досегашното дребно, егоистично, апатично съществуване“, председателят на организационния комитет отбелязва, че те „се издигат до едно по-високо разбиране на своите професионални права и задължения; те разбират, че са солидарни помежду си и, че тяхното правилно съществуване, е въпрос от обществен интерес“. Д-р Б. Вазов извежда на преден план и разглежда в единство ползата от започнатото дело както за професията, така и за обществото. Той изразява убедеността си, че основаването на съюза ще даде възможност в чисто професионален план „да се защитят правата и интересите на съсловието“, ще повдигне „името на българския адвокат и ще увеличи доверието към него“, ще оправдае назначението на адвокатите като „помощници на правосъдието“, а от гледна точка на обществото ще създаде „гаранции за правилно упражнение на адвокатската професия“⁵.

Учредителите се обявяват решително срещу политиката на правителството, насочена към ограничаване на независимостта на съдебната власт и несменяемостта на съдиите. При откриването на събранието д-р Б. Вазов заявява: „Българските адвокати, които стоят най-близу до съдебното дело, имат право и дълг да престанат да стоят безмълвни зрители пред унизяването на нашите съдии и съдебни органи. Наш дълг е да защитаваме българското правосъдие, да се борим за неговата независимост и чистота“⁶.

---

⁵ Учредителното събрание на българските адвокати. – В. „Право“, № 11 от 11 декември 1920 г., с. 166; Съюз на българските адвокати. Алманах за 1925 година..., 121–123.

⁶ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 1, л. 1, 31; в. „Право“, № 2 от 9 октомври 1920 г.,

Андрей Башев, който не крие вълнението си и чувството на щастие, че „може да се числи за един от основателите на съюза“, също подчертава, че организацията е призвана „да създаде здрави гаранции за професионална етика и солидарност“.

Специалното внимание, което д-р Б. Вазов и А. Башев отделят на морала и етичните отношения между адвокатите, е предопределено от състоянието на адвокатурата, от съществуващото разделение в нея, от липсата на опит и традиции за съвместна работа в рамките на една професионална организация, от все още непреодолените стари навици и начин на мислене.

Приветствия до събранието поднасят председателят на Управителния съвет на СБС Алекси Попов и председателят на Управителния съвет на Софийското юридическо дружество д-р П. Зъбов. Алекси Попов прочита пред делегатите писмото на ръководството на съдийската организация, адресирано до събранието. В него се декларира желанието и готовността на магистратите да действат заедно с адвокатите „за възстановяване на авторитета на закона и на съдебната власт... за възстановяване авторитета и значението на адвоката... да бъде сътрудник на правосъдието и защитник на онеправданите, слабите и имеющите нужда от защита“. Изрично се отбелязва, че „за съдийството няма по-близка и сродна организация от тази на адвокатите, защото и двете съсловия работят и сътрудничат на същата възвишена кауза – тържеството на правосъдното дело в страната“. УС на СБС отхвърля опитите на благородната адвокатска професия „да се гледа на излишна и дори вредна за общество и държава“ и счита, че във „времената на морален, нравствен и правов упадък“ организацията на адвокатите е „не само належаща, но и задължителна“. На значението на създаването на съюза с оглед на право-

---

с. 166; **Петков, С.** История на Съюза на българските адвокати. – В: 20 години Съюз на българските адвокати. С.: Съюз на българските адвокати, печ. „Б. Кожухаров“, 1940, 55–57, 59–60, 62–63; Адвокатски преглед, № 1 от 1 февруари 1921 г., 5–7; **Соколов, Г.** Адвокатският съюз. – В: „Известия на Съюза на българските съдии“, № 7 от 5 декември 1920 г., с. 2, 6–7.

съдните нужди, които го диктуват, и на ролята на адвоката в самото правосъдие се спира в словото си и д-р П. Зъбов.⁷

Делегатите обсъждат и приемат без съществени промени проектоустава, разработен от комисията под председателството на А. Башев. Към съществуващите 12 разпоредби са добавени още две.

За членове на първия Управителен съвет са избрани: проф. Владимир Моллов – председател, Александър Сталийски – секретар, Янко Стоенчев – касиер, д-р Борис Вазов и Велю Кючуков – редактори, проф. д-р Йосиф Фаденхехт и Милан Марков – съветници. Подгласници са Александър Огнянов, Наследников и д-р Иван Горанов. В съответствие с устава управителният съвет се конституира по този начин на 6 декември. В проверителния съвет влизат Георги Ахтаров, Йосиф Мошев и Константин Белчев.

Събранието е закрито от Андрей Башев, който малко преди това е провъзгласен за първия почетен член на съюза. Предложението е на д-р Борис Вазов. Това е жест на благодарност за неговите усилия и приноса му за създаването на съюза, както и за 34-годишната му практика на адвокат.⁸

Успешен завършек на работата на учредителното събрание е приетият много важен и основополагащ документ – резолюция на СБА. Тя е дело на работната комисия и е представена на делегатите от Ал. Огнянов. В резолюцията се дава оценка на политиката на управляващите спрямо адвокатурата и се посочва, че посегателството върху правото на гражданите на правосъдие и върху адвокатската защита „внесоха пълно разстройство в правосъдното дело в страната и смутиха правното съзнание и чувство на българските граждани“. Обръща се внимание на факта, че ограниченията на адвокатската защита със Закона за облекчение жилищ-

---

⁷ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 1, л. 1, 31; в. „Право“, № 11 от 11 декември 1920 г., с. 167; Петков, С. История на Съюза на българските адвокати..., 55–57, 59–60, 62–63; Адвокатски преглед, № 1 от 1 февруари 1921 г., 5–7; Соколов, Г. Адвокатският съюз. – В. „Известия на Съюза на българските съдии“, № 7 от 5 декември 1920 г., с. 2, 6–7.

⁸ В. „Право“, № 11 от 11 декември 1920 г., 166–168, 171; Адвокатски преглед, № 1 от 1 февруари 1921 г., подлистник.

ната нужда и Закона за подвижните мирови съдии противоречат на същността и целите на правовата държава. В резолюцията се констатира, че премахването на адвокатската защита пред мировите съдии „е не само едно незаслужено посегателство върху професионалните права и интереси на адвокатурата, но един атентат върху правосъдното дело“.

Специално място в резолюцията е отделено на състоянието на съдебната власт. Събранието стига до заключението, че „независимостта, автономността и достойнствата на съдебната власт са унижени от висшите представители на администрацията и подчинените им органи“. В политиката на управляващите събранието вижда причината правосъдието да „не е в състояние да приложи закона в всичката му сила и мощ“, а прокурорите да бъдат „безсилни да отменят и прекратят беззаконните и престъпни действия на администрацията и възстановят авторитета на съдебната власт и силата на закона“. Неизпълнението на съдебните актове, нарушаването на законите, отменянето на законните действия на правораздавателните места и лица се определят като своеволие на административните органи и суспендиране на „най-обикновените правосъдни гаранции на гражданството, създадени от основния ни закон“. Като цяло документът потвърждава и подкрепя напълно изводите на СБС за правосъдната политика на земеделското правителство.

Резолюцията съдържа и оценка за законодателния процес. На преден план се извежда гласуването на закони, „без да бъдат предварително здраво обсъждани и широко обмислени от законодателното тяло и поставени в съгласие с основните закони на страната и общите принципи на правото“, както и на закони, създаващи „углавна отговорност, която не може да се свърже с съзнанието на гражданина, че деянието му е престъпно, с повеленията на обществения съд и морал във времето когато го е извършил“. Акцентира се на сътресенията, които възникват в частноправните отношения и интереси на гражданите. В заключение делегатите стигат до извода, че „устоите на държавната власт са разклатени“, което „неминуемо тласка страната към пълно разстройство и анархия“. Така в резолюцията проблемите на адвока-

турата се разглеждат в единство с проблемите на съдебната система.

Учредителното събрание протестира „най-енергично против посегателствата на изпълнителната власт върху независимостта и автономността на съдебната власт“ и срещу „ограничения на правната защита на гражданството“. В резолюцията се декларира решимостта на адвокатския съюз „да се бори с всички законни средства за запазване автономността и независимостта на съдебната власт, за възстановяване авторитета и силата на закона, а тъй също и срещу ограниченията на адвокатската защита в съдилищата“⁹.

Резолюцията и формулираните в нея цели са здравата основа, върху която започват да се градят единодействието и сътрудничеството с организираното съдийство. През следващите години те се превръщат в най-силното оръжие на двата съюза в защитата на правосъдното дело в страната.

Приетият от учредителното събрание Устав на Съюза на българските адвокати е сравнително кратък. Състои се от 14 разпоредби, които определят основните права и задължения на членовете на организацията. През годините уставът претърпява някои изменения и допълнения, наложени от развитието на съюза и от новите условия.¹⁰

В чл. 1 на устава са формулирани целите на съюза. Най-общо, макар и условно, те може да се разделят на две групи: 1) тясно професионални и 2) общоправосъдни и законодателни. Първата група включва следните цели: „да обедини за обща дейност българските адвокати в името на техните професионални права, задължения и интереси; да работи за създаване на другарски отношения и солидарност между своите членове; да се грижи за спазване на строга етика при упражнение професията“. Акцентът върху формирането на нови професионални отношения между адвокатите показва колко важен е този въпрос за нормалното и

---

⁹ В. „Право“, № 6 от 6 ноември 1920 г., 91–92; № 11 от 11 декември 1920 г., 169–170.

¹⁰ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 1, л. 1–14, 29–30; в. „Право“, № 11 от 11 декември 1920 г., 168–169.

успешно функциониране и развитие на съюза. Целите във втората група са: „Да ратува за запазване независимостта и достойнството на българските съдии и българското правосъдие; да следи правосъдното дело и да указва на всички недъзи и желани подобрения в законите и практиката“. Анализът на целите на СБА показва, че те съвпадат с целите на Адвокатското дружество в София.¹¹

Уставът посочва и средствата и формите на дейност, чрез които да се постигнат съюзните цели: организиране на „професионални, научни и др. събрания“, издаване на „съюзен вестник и други печатни произведения“, уреждане на „взаимопомощта на членовете си“, застъпничество пред публичните власти. Добавен е и текстът, даващ право на съюза „да върши всичко необходимо за осъществяване“ на целите, които си е поставил.

Уставът не уточнява изискванията и условията за членство, като оставя това на преценката на ръководните органи. Приемането на кандидатите е задължение на Управителния съвет, а при отказ от негова страна – на Общото събрание. Членовете на съюза са редовни и почетни. Член на съюза може да бъде всеки адвокат и помощник адвокат. Почетните членове са лица с „особени заслуги към съюзното дело“. Те се провъзгласяват за такива от Общото събрание.

Влизайки в съюза, всеки член е длъжен „да изпълнява устава, наредбите на Управителния съвет и на Общото събрание“. Управителният съвет има право да изключи от съюза онези членове, които „нарушават устава и наредбите, не спазват адвокатската етика или вършат действия от естество да уронят доброто име на адвокатското съсловие“. Това решение се одобрява от Общото събрание, пред което засегнатите адвокати могат да подадат жалба.

Финансовата издръжка на съюза не е регламентирана подробно. Освен от встъпителния (50 лв.) и месечния (10 лв.) членски внос издръжката се осигурява от приходи от продажбата на

---

¹¹ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 1, л. 15–22; в. „Право“, № 2 от 10 януари 1915 г., с. 27.

печатния орган и на други издания на съюза, от доброволни пожертвувания и дарения, за приемането на които се произнася Общото събрание. То определя рамката и размера на приходите и разходите в бюджета, чието изпълнение е поверено на Управителния съвет. Финансовият контрол се осъществява от проверителния (контролния) съвет. Той се състои от трима членове и се избира от Общото събрание за срок от една година.

Структурата на съюза е максимално опростена и централизирана. Седалището му е в София. Ръководни органи на съюза са Управителният съвет и Общото събрание. Управителният съвет в състав от 7 членове се избира с тайно гласуване от Общото събрание за срок от една година. Членовете на Управителния съвет сами разпределят помежду си длъжностите: председател, секретар, касиер, двама редактори на съюзния орган и двама съветници. Допълнително се избират и трима подгласници (запасни членове), които попълват всяко овакантено място. Управителният съвет представлява съюза чрез председателя и секретаря. По въпроси от имуществено естество съюзът се представлява от председателя и касиера.

Общото събрание е висш колективен орган. Провежда се всяка година през юли. Дневният му ред се определя и разгласява предварително от Управителния съвет. В Общото събрание може да участват лично или чрез пълномощници „само членове, които са били редовни по отношение на съюза“. Уставът поставя ограничението пълномощникът „да бъде от местната колегия“ и да е носител максимум на 5 пълномощия. Правомощията на Общото събрание са следните: „изслушва доклада на Управителния съвет, отчета на касиера, на проверителите и се произнася върху тях; взема решения по поставените в дневния ред въпроси и по всички въпроси поставени за разглеждане от Общото събрание“. Не са предвидени условия относно законността на събранието – то се счита за редовно независимо от броя на присъстващите членове и взема решенията си с обикновено мнозинство. Уставът допуска свикването и на извънредно общо събрание по предложение на Управителния съвет или на 1/5 от членовете на съюза. Дневният му ред включва важни и неотложни въпроси. При „особено важ-

ни случаи, когато не може да бъде свикано извънредно общо събрание“, Управителният съвет има право да свика висш адвокатски съвет (чл. 13). Той се състои от Управителния съвет плюс „по един представител, избран от членовете на съюза при всеки окръжен съд“.

В градовете с окръжен съд се създават клонове, които се ръководят от адвокатски комитет от трима души, а в околийските центрове има дописник, който поддържа пряка връзка с централното ръководство.

Уставът изисква при своята дейност съюзът „да се държи в връзка с законоустановените адвокатски съвети“.

Учредителното събрание приема още един основополагащ документ – Платформа на съюза. От гледна точка на целите и дейността на организацията платформата допълва и обогатява резолюцията и устава. В нея се дефинират задачите на съюза по отношение на законодателната уредба на адвокатурата. Издигането и закрепването на адвокатския институт като „необходим сътрудник при правораздаването“ се обвързват със запазването на неговата автономност и независимост „до степен да се самоконтролира и самоопределя“. Настоява се да се възстанови адвокатската защита пред мировите съдилища. Отправя се искане да се разработи „проект за нов закон за адвокатите“, който да гарантира реорганизация на адвокатурата.

Платформата свързва и разглежда в единство проблемите на адвокатите и на съдиите. В нея се развива и конкретизира основната цел на съюза „да ратува за независимостта и достойнството на българските съдии и на българското правосъдие“. Настоява се „принципът на съдийската несменяемост да се разшири и върху лицата от прокурорския надзор“. Предлага се „да се създадат условия за правилен подбор на магистратите и адвокатите въз основа на принципа на достойнството“, както и да се въведат „целесъобразна дисциплинарна отговорност и контрол върху органите на съдебната власт и адвокатурата въз основа на принципа на автономността“. Отправя се призив „да се подобри материалното положение на съдиите, като се създаде и специален щат по съдеб-

ното ведомство¹². Такива са основните искания и на организираното съдийство.

Създаването на СБА е историческо събитие, което предопределя бъдещото развитие на адвокатурата. Съюзът оказва и силно позитивно влияние върху правната общност и правосъдното дело в страната.

След основаването му усилията и дейността на съюза се развиват в две посоки: 1) защита на правосъдието, законността и професията и 2) издигане на обществения престиж и доверие към адвокатурата. През следващите години СБА се развива като независима и политически неутрална професионална организация на българската адвокатура. Съставът на съюза и поведението на членовете му отразяват идейното разделение в съсловието. От неговото създаване и до средата на 30-те години в съюза не влизат левите адвокати (земеделци, комунисти, социалисти), които в поголемите градове създават свои неформални сдружения и групи.¹³ Политическата биография на членовете на Управителния съвет отразява по най-убедителен начин състава на организацията. Това, естествено, оказва влияние върху политиката на съюза и предопределя нейната двойственост и непоследователност по редица въпроси. Въпреки идейните разногласия и различната партийна принадлежност на членовете му СБА съхранява своята организационна цялост и единство, но не успява да привлече в редовете си всички адвокати.

По време на земеделското управление СБА е принуден да води истинска борба в защита на професионалните права и интереси на адвокатите и на съдиите, за запазване и утвърждаване на

---

¹² ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 1, л. 1, 31; **Петков, С.** История на Съюза на българските адвокати..., 55–57, 59–60, 62–63; Адвокатски преглед, № 1 от 1 февруари 1921 г., 4–5; в. „Право“, № 11 от 11 декември 1920 г., с. 170; **Соколов, Г.** Адвокатският съюз. – В. „Известия на Съюза на българските съдии“, № 7 от 5 декември 1920 г., с. 2, 6–7.

¹³ **Станкулов, Г.** Право на защита. С.: Народно кооперативно издателство. Печ. „Б. Кожухаров“, 1945, с. 20; Адвокатски преглед, № 1–2 от 15 септември – 1 октомври 1945 г., с. 19.

независимостта на съдебната власт, за издигане на адвокатската професия „високо в очите и в доверието на обществото“¹⁴.

Организираната адвокатура се противопоставя твърдо и решително на антиадвокатското законодателство на БЗНС. С приетите 8 закона се забранява адвокатската защита в мировите съдилища, в жилищните комисии и в жилищния съд, в общинските съдилища, във Върховния административен съд. Общинските и окръжните съветници и народните представители са лишени от правото да адвокатстват по време на мандата си. Адвокатите и адвокатските помощници не могат да упражняват професията си, ако не са платили дължимия към държавата данък „занятие“. Страните нямат право при водене на делата си да упълномощават повече от един адвокат.

В отговор СБА също предприема твърди и крайни действия. Съюзът прекратява всякакви контакти с представители на управляващите и на първо място с министъра на правосъдието, като призовава всеки съюзеи член „да не приема съдебна длъжност“, както и „да отказва всякаква адвокатска услуга на клиенти“, свързани с режима.¹⁵

В тези условия СБА насочва усилията си към разработване на нов закон за адвокатите, както и за създаване на каса за взаимопомощ.¹⁶

Същностна черта в дейността на СБА е безусловната подкрепа на борбата на магистратурата за независимост на съдебната власт, за несменяемост на съдиите и за разпространето ѝ върху прокурорите. СБА определя Закона за държавните служители и Закона за изменение някои членове от закона за устройството на съдилищата като „посегателство върху съдийската несменяемост“, с което „разрушителното дело върху съдебната власт е напълно завършено“¹⁷.

---

¹⁴ **Вазов, Б.** Задачи и надежди. – Адвокатски преглед, № 1 от 15 септември 1921 г., 1–2.

¹⁵ Пак там, с. 23.

¹⁶ Пак там, № 28 от 15 юли 1922 г., 9–10; **Иванов, Ал.** Създаване на взаимопомощна каса за Съюза на адвокатите. – Пак там, 16–22.

¹⁷ **Кючуков, В.** Посегателство върху съдийската несменяемост. – Адвокатски преглед, № 8 от 15 декември 1921 г., 7–8; **Згурев, Г.** Несменяемостта на съ-

Безспорен връх на обществената ангажираност и ролята на СБА в защита на независимостта на съдебната власт и на автономността на Софийския университет е организираното на 26 февруари 1922 г. протестно събрание на столичното гражданство против правосъдната политика на правителството независимо от „партийни и политически убеждения“¹⁸. Подобни събрания се провеждат в Пловдив, Варна, Русе, Бургас, Търново, Плевен, Ямбол и още 10 града на страната.¹⁹ Съюзът се включва и в мероприятията на гражданско-културния професионален комитет.²⁰ Така организираната адвокатура изпълнява достойно обществения си дълг и издига сътрудничеството и единдействието със СБС в своя най-важна задача.

През десетилетието 1923–1934 г., когато на власт е Демократическият сговор, дейността на СБА е насочена изцяло към осъществяването на платформата и на решенията на общите годишни събрания.

В бурните и кървави времена, в условията на терор, анархия и беззаконие СБА настоява да се възстановят авторитетът и силата на закона, а съдилищата да бъдат единствените органи, които „да решават за виновността на всички“ и да раздават безпристрастно правосъдие в името на закона.²¹ Според СБА в това е единстве-

---

дите е отменена. – В. „Мир“, № 6504 от 7 февруари 1922 г.; Адвокатски преглед, № 12 от 15 февруари 1922 г., с. 5; **Бочаров, Д.** Съдебната власт и адвокатурата у нас. – Адвокатски преглед, № 28 от 15 юли 1922 г., 12–16.

¹⁸ **Петков, С.** Д-р Й. Фаденхехт и професионалните организации на българската адвокатура. – В: Д-р Йосиф Фаденхехт. По случай 40 години професорска и 30 години адвокатска дейност. С.: Правна мисъл (Български подем), 1938, с. 54; Адвокатски преглед, № 13 от 6 март 1922 г., 1–16; в. „Пряпорец“, № 31 от 9 февруари 1922 г., с. 1; **Петков, С.** История на Съюза на българските адвокати..., 77–83.

¹⁹ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 30, л. 7; а. е. 35, л. 10; Адвокатски преглед, № 13 от 6 март 1922 г., 1–16.

²⁰ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 20, л. 5; а. е. 44, л. 27; а. е. 45, л. 32; **Ключуков, В.** Нашата борба. – Адвокатски преглед, № 15–16 от 1 април 1922 г., с. 1; Общогражданско събрание в Свободния театър. – Пак там, с. 2; пак там, 8–9; пак там, № 17–18 от 15 април 1922 г., 7–9; пак там, № 21–22 от 15 май 1922 г., с. 9; **Дряновски, Б.** История на варненската адвокатура (1878–2015). Варна: Славена, 2015, с. 51.

²¹ **Пиперков, Хр.** След метежите. – Адвокатски преглед, № 4 от 16 октомври 1923 г., 1–2; **Янулов, Ил.** Съдебните заседатели. – Пак там, 4–5; **Ключуков, В.**

ната гаранция за умиротворяването на страната и за слагането на край на насилието, независимо от това кои са неговите подбудители и извършители.

Редица важни решения и действия дават облик на поведението и дейността на съюза. На първо място, това е приемането на Закона за адвокатурата (1 юли 1925 г.).²² Качествено ново развитие от гледна точка на целите, формите и резултатите получават отношенията между СБА и СБС. На 16 януари 1925 г. е учредено кооперативното сдружение „Дом на българските правници“²³. Двата съюза заедно с професорското тяло в Юридическия факултет са организатори на Третия събор на правниците, проведен на 6–7 май 1926 г. в София, който поставя единството на правната общност на нова основа.²⁴ Несъмнен успех за тях е и приемането на Закона за построяване сгради за съдебни места в Царството (учредяване фонд за постройка на съдебни сгради и източниците му).²⁵ За първи път на 30 април 1927 г. СБА и СБС провеждат съвместно общо събрание. В приетата резолюция са изложени вижданията на съдиите и адвокатите за ускоряване и подобряване на правосъдието.²⁶ СБА разработва и законопроект „За осигуровката на адвокатите“. Макар и обсъден на първо четене (14 април 1930 г.), той не е приет.²⁷ Вината и отговорността за

Пазете закона. – Пак там, 6–7; Тържество на безумието. – Адвокатски преглед, № 17 от 1 май 1925 г., 213–214; пак там, с. 224.

²² ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 10, л. 4; обн., ДВ, № 78 от 8 юли 1925 г.; Добчев, П. Българската адвокатура 1878–2000. С.: Сиби, 2003, с. 133.

²³ Вж. Касабов, А. Дом на българските правници. – В: 20 години Съюз на българските адвокати..., с. 334; Устав на кооперативното дружество „Дом на българските правници“ – В. „Съдийски вестник“, № 19–20 от 20 юни 1925 г., 15–16; обн., ДВ, № 244 от 3 февруари 1925 г.; Адвокатски преглед, № 12 от 16 февруари 1925 г., 161–162.

²⁴ Вж. Йочев, Е. Съборите на българските правници. Ще има ли Четвърти събор? – Юридически свят, 2016, № 1, 56–58; Реферати и резолюции на Третия събор на българските правници, състоял се в София на 6 и 7 май 1926 г. Под редакцията на П. Бояджиев, адвокат. С.: Издание на Общия съвет на българските правници, 1926, с. 183, 184.

²⁵ Обн., ДВ, № 83 от 16 юли 1926 г.

²⁶ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 5, л. 19, 45–48; в. „Съдийски вестник“, № 17 и 18 от 20 май 1927 г., 12–16.

²⁷ Адвокатски преглед, № 8 от 16 декември 1929 г., 103–104; № 18 от 16 май

това са изцяло в правителството и в парламентарното мнозинство на Демократическия сговор.

СБА развива впечатляваща международна дейност. Той е не само инициатор, но и активен участник в създаването и работата на Международния съюз на адвокатите (МСА), чийто учредителен конгрес се провежда на 21 май 1928 г. в Брюксел.²⁸ Признание за приноса на СБА е изборът на Ал. Малинов за подпредседател на организацията и определянето на Л. Данаилов за докладчик по въпроса за организирането на адвокатски пенсионен фонд от II конгрес на МСА (27–29 януари 1930 г., Париж).²⁹ Особено плодотворни и интензивни са връзките на съюза с адвокатските организации във Франция и Румъния. Това издига авторитета и професионалното самочувствие на българския адвокат както в страната, така и сред международната правна общност.

В годините на управлението на Народния блок СБА насочва усилията си към решаване на належащите професионални и икономически проблеми на организираната адвокатура. Съюзът отдава първостепенно значение на установяването на добри работни отношения с Министерството на правосъдието в името на правосъдното дело. Тази позиция среща одобрението и подкрепата на министър Върбенев.³⁰ Въпреки декларациите и обещанията, които дава пред ръководствата на СБА и на СБС, по време на своето наддвегодишно управление министърът на правосъдието неотклонно следва политика на кадрови промени във всички инстанции на съдебната система, в това число и уволнения на не-

---

1930 г., с. 224; № 1 от 1 септември 1930 г., с. 21; Стенографски дневници на XXII ОНС, III РС, с. 498 (Приложение, т. I, № 20).

²⁸ Вж. **Янулов, Ил.** Нашият съюз – инициатор на международното сдружение на адвокатите. – В: 20 години Съюз на българските адвокати, 315–316; Адвокатски преглед, № 15 от 1 април 1924 г., 9–10; **Янулов, Ил.** Международен съюз на адвокатите. – Пак там, № 16 от 16 април 1924 г., 1–2; Международният съюз на адвокатите. – Пак там, № 20 от 16 юни 1928 г., с. 230, 240.

²⁹ Пак там, № 11 от 1 февруари 1930 г., 140; пак там, № 1 от 1 септември 1930 г., с. 31.

³⁰ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 10, л. 12–13; Адвокатски преглед, № 1 от 1 септември 1933 г., с. 3; Среща на управителния съвет с министъра на правосъдието г. Върбенев. – Адвокатски преглед, № 3 от 1 октомври 1931 г., с. 39.

сменяеми съдии, продиктувани от политически съображения и натиск.³¹

Обстоятелствата отново налагат съюзът да влезе в открита борба с Министерството на правосъдието в името на постигането на целите на организацията и бъдещето на правосъдието. Съюзът призовава СБС и Съюза на съдебните служители за общи действия в защита на съдебната власт.³² Управителният съвет на СБА директно заявява: „Правосъдното дело се тласка към пропаст... Съдебното ведомство чака един просветен и честен министър“.³³

На 22 декември министър Д. Върбенов подава оставка. Без съмнение важна роля за това изиграват твърдата позиция и единодействието между СБА и СБС въпреки появилите се разногласия между тях относно тактиката и средствата за борба. За министър на правосъдието е назначен Юрдан Качаков.³⁴

Ръководствата на двата съюза полагат усилия да защитят и да запазят фонд „Съдебни сгради“³⁵. Израз на тяхното сътрудничество са и завършването на сградата на кооперативното дружество „Дом на българските правници“ и създаването на обща библиотека в дома.³⁶

СБА и СБС вземат активно участие в подготовката и провеждането на първия събор на правниците от славянските държа-

---

³¹ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 47, л. 107; ф. 537 К, оп. 1, а. е. 37, л. 53, а. е. 81, л. 51, 52; Адвокатски преглед, № 4 от 16 октомври 1931 г., с. 54; № 6 от 16 ноември 1931 г., с. 78; № 1 от 1 септември 1932 г., с. 26; в. „Съдийски вестник“, № 1 от 25 септември 1932 г., с. 1, 2, 14–16; № 3 от 25 ноември 1932 г., с. 46; № 4 от 25 декември 1932 г., с. 64.

³² Правосъдието в опасност. – Адвокатски преглед, № 5 от 1 ноември 1931 г., 55–56; Промени в съдоустройството и съдопроизводството. – Пак там, № 15 от 1 април 1932 г., с. 167.

³³ Министър Д. Върбенов. – Адвокатски преглед, № 4 от 16 октомври 1932 г., 51–53; Фактите в отговор на министър Д. Върбенов. – Пак там, № 5 от 1 ноември 1932 г., 63–66.

³⁴ Стенографски дневници на XXIII ОНС, II РС, 605–635; Логиката на фактите. – Адвокатски преглед, № 9 от 1 януари 1933 г., с. 103.

³⁵ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 12, л. 4, 5; Фондът „Съдебни сгради“ не е лукс. – Адвокатски преглед, № 6 от 16 ноември 1931 г., с. 67, 74, 77; в. „Съдийски вестник“, № 9 от 25 май 1932 г., 136–137.

³⁶ ЦДА, ф. 537 К, оп. 1, а. е. 12, л. 5; в. „Съдийски вестник“, № 9 от 25 май 1932 г., с. 137.

ви. Проф. д-р Й. Фаденхехт е подпредседател на българския подкомитет за подготовката на събора, а Любен Данаилов – секретар.³⁷ Съборът се провежда на 9–10 септември 1933 г. в Братислава. На 24 ноември в Дома на българските правници проф. д-р Й. Фаденхехт и Н. П. Георгиев запознават софийската правна общност с решенията на събора и с неговото значение за развитието на сътрудничеството и дружбата между славянските народи.³⁸

Особено значение за развитието и авторитета на съюза има създаването на фонд „Взаимопомощ“, който започва да функционира от 1 септември 1931 година. Целта на фонда е „да дава бърза еднократна помощ на близките на починалия съюзен член или краткосрочни заеми на тежко заболели членове“³⁹. През следващите години фондът изпълнява с успех тази задача.

След преврата от 19 май 1934 г. СБА навлиза в нов етап от своето развитие. Нови са и задачите, които трябва да решава. Съюзът настоява за гарантиране на правна сигурност и за правосъдни реформи, които да отчитат мнението на съдийството и на адвокатурата.⁴⁰ Още от самото начало и до края на управлението на правителството на К. Георгиев СБА критикува остро реформите в съдебната система като ненужни и вредни за правосъдието. Особено силно е недоволството от премахването на втората инстанция по наказателните дела.⁴¹

Създаването на нова система от съдебни учреждения, включваща околийските, областните, апелативните съдилища и Върховния касационен съд, поставя сериозни проблеми пред организа-

---

³⁷ В. „Съдийски вестник“, № 4 от 25 декември 1931 г., 50–51; № 5 от 25 януари 1932 г., 67–68; Адвокатски преглед, № 6 от 16 ноември 1931 г., 74–75; Резолюциите на Първия събор на правниците от славянските държави в Братислава (8–11.IX.1933 г.). – В. „Съдийски вестник“, № 3 от 25 ноември 1933 г., 45–48.

³⁸ В. „Съдийски вестник“, № 3 от 25 ноември 1933 г., с. 48.

³⁹ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 2, л. 3–6, 7–10, 39–45; а. е. 61, л. 39–43; Адвокатски преглед, № 1 от 16 септември 1931 г., 17–19.

⁴⁰ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 11, л. 1; Адвокатски преглед, № 1 от 16 септември 1934 г., с. 2, 6.

⁴¹ ЦДА, ф. 242 К, оп. 4, а. е. 796, л. 16, 28–38; ф. 833 К, оп. 2, а. е. 11, л. 4, 25–38; а. е. 13, л. 1а, 2, 5; а. е. 18, л. 296–307; Адвокатски преглед, № 1 от 16 септември 1934 г., с. 3, 17–19, 20–23.

цията на адвокатурата. Много адвокати са лишени от възможността да упражняват професията си или са принудени да търсят реализация и препитание в други градове.⁴² По тази причина съюзното ръководство настоява пред министър Ангел Карагьозов да се възстанови съдоустройството отпреди ноември 1934 година.⁴³

СБА приветства идеята за създаване на нов данъчен закон и изпраща конкретни бележки и предложения по изготвения проект. Макар и исканията му да не са възприети напълно, наредбата-закон отчита в голяма степен положението и интересите на адвокатурата.⁴⁴

След упорита и дългогодишна борба СБА успява да постигне голямата си цел – създаване на Спестовна каса на адвокатите. На 27 януари 1936 г. по доклад на министър Пешев правителството приема Наредбата-закон за допълнение закона за адвокатите. В нея след чл. 17 се прибавят нови членове 17а и 17б, а след глава XIII – нова глава XIV с чл. 114 относно Спестовната каса за взаимноосигуряване на адвокатите.⁴⁵ Член 17а предвижда санкции против нелоялната конкуренция на адвокатската професия, а с чл. 17б се забранява на чиновниците в учрежденията да обслужват и да бъдат в помощ на подобни лица. С приетия на 5 август 1936 г. правилник на касата се уреждат всички въпроси относно нейното правилно и успешно функциониране.⁴⁶ След създаването на СБА, на Висшия адвокатски съвет и на адвокатските съвети

---

⁴² ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 52, л. 17; а. е. 55, л. 56.

⁴³ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 18, л. 334–337; ф. 242 К, оп. 4, а. е. 796, л. 16–20; Среща с г. министра на правосъдието. – Адвокатски преглед, № 17 от 16 май 1935 г., с. 166; Съдебната реформа и адвокатурата. – Пак там, № 18 от 1 юни 1935 г., 167–168.

⁴⁴ **Горанов, Ив.** Новия законопроект върху данъка за приходите. – Пак там, № 8 от 1 януари 1936 г., 106–108; Изложение от Управителния съвет на Съюза на българските адвокати и от Софийския адвокатски съвет по проекта за наредба-закон за данък върху приходите. – Пак там, № 8 от 1 януари 1936 г., 114–115; Облагането на адвокатите по новата наредба-закон за данъка върху приходите. – Адвокатски преглед, № 12 от 1 март 1936 г., 156–157.

⁴⁵ Обн., ДВ, № 26 от 5 февруари 1936 г.; Адвокатски преглед, № 10 от 1 февруари 1936 г., 129–130.

⁴⁶ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 18, л. 316–333; обн., ДВ, № 177 от 8 август 1936 г.

Спестовната каса е третата организационна форма на обединяване на адвокатурата.

СБА настоява твърдо и решително за възстановяване на Търновската конституция и на парламентаризма. Обявява се в защита на правовия ред и на основните права и свободи на гражданите.⁴⁷ Съюзът се издига като водеща обществена сила в борбата за конституционно управление на страната⁴⁸. УС на СБА изпраща специално изложение до всички министри, в което протестира срещу ограничаването на правото на адвокатите да бъдат кандидати за народни представители с Наредбата-закон за избиране на народни представители за обикновено Народно събрание.⁴⁹ Ръководството на съюза реагира аргументирано и остро и срещу Наредбата-закон за държавен надзор върху дружествата и сдружаванията.⁵⁰

СБА е начело на обществените сили, които водят борба срещу приемането на Закона за защита на нацията. УС на СБА излиза със специално изложение до министър-председателя проф. Богдан Филов и до председателя на Народното събрание Никола Логофетов, в което се обръща с настоятелна молба законопроектът да бъде изоставен като „ненужен, обществено вреден и противен на нашия основен правов ред и на справедливостта“⁵¹.

След присъединяването на България към хитлеристката коалиция съюзът скъсва с принципа на неутралитет и застава зад политиката на правителството на проф. Б. Филов, насочена към осъществяването на националната цел – обединение на българските земи и на българския род. УС на СБА изразява надежда, че

---

⁴⁷ ЦДА, ф. 833 К, оп. 1, а. е. 4, л. 1, оп. 2, а. е. 13, л. 34; Адвокатски преглед, № 1 от 16 септември 1936 г., 22–23.

⁴⁸ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 18, л. 279–282.

⁴⁹ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 18, л. 291–295; обн., ДВ, № 234 от 22.X.1937 г.; **Руневски, Ив.** Наредбата-закон за избиране на народни представители. – Адвокатски преглед, № 4 от 1 ноември 1937 г., 79–80; пак там, № 1 от 16 септември 1938 г., с. 8.

⁵⁰ Обн., ДВ, № 79 от 11 април 1938 г.

⁵¹ ЦДА, ф. 833 К, оп. 2, а. е. 18, л. 341–344; пак там, ф. 173 К, оп. 6, а. е. 1087, л. 42–45; ф. 1568 К, оп. 1, а. е. 39, л. 1–4; ф. 1335 К, оп. 1, а. е. 118, л. 20–21.

„това освобождение и обединение ще премахне завинаги робството на българската народност“⁵².

Четвъртвековната история на СБА е убедително доказателство за богатата и плодотворна дейност на съюза в служба на адвокатурата, на правосъдното дело и на единството на правната общност.

---

⁵² Освобождение и обединение. – Адвокатски преглед, № 17 от 1 май 1941 г., с. 237.